

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شخصیت محوری (بیست و پنجم)

پرسش‌هایی در باره بحث شخصیت محوری

پرسش هفتم

آیا داستان‌هایی مثل داستان جنگ خندق یا خیبر، باعث نمی‌شود در ذهن بچه‌ها تصویری خشن از امیرالمؤمنین علی علیه السلام شکل بگیرد و حتی این تصویر موجب ترس بچه‌ها از ایشان بشود؟ آیا بهتر نیست در این طور داستان‌ها از لطافت و مهربانی معصومین علیهم السلام هم نکاتی گنجانده شود؟

اول: معرفی همه جانبه

بدون تردید باید شخصیت اهل بیت علیهم السلام را همه جانبه معرفی کرد. معرفی یک بُعدی اهل بیت علیهم السلام، معرفی به حساب نمی‌آید. وقتی شما کوهی را برای کسی که نمی‌داند کوه چیست، توصیف می‌کنید و از صلابتش می‌گویید؛ اما از بلندیش حرفی نمی‌زنید، کوه را توصیف نکرده‌اید و نتوانسته‌اید چهره واقعی آن را برای مخاطبتان ترسیم کنید.

در باره اهل بیت علیهم السلام هم این چنین است. شما اگر تنها از هیبت و شجاعت گفتید؛ ولی از مهربانی حرفی نزدید، در ترسیم چهره اهل بیت علیهم السلام موفق نبوده‌اید. در این صورت تصویری که از این بزرگواران در ذهن کودک

نقش بسته، تصویر اهل بیت علیهم السلام نیست، شخصیت‌های ساختگی است که اگر در خارج هم وجود داشته باشند، به یقین مصداق آنها اهل بیت علیهم السلام نیستند.

دوم: از این سوی بام نیفتیم

باید مراقب بود که در معرفی چهره اهل بیت علیهم السلام طوری عمل نکنیم که خشونت در سیره آنها جایی نداشته باشد. این هم چهره واقعی اهل بیت علیهم السلام نیست. به این داستان توجه کنید:

در جریان حجة الوداع امیر مؤمنان علی علیه السلام برای انجام مأموریتی از سوی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به یمن رفته بود و در راه بازگشت به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پیوست تا حجة الوداع را به همراه ایشان انجام دهد. ایشان قبل از این که لشکر به کاروان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم برسد، کسی را به عنوان جانشین فرماندهی تعیین کرد و به سوی کاروان پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم حرکت کرد؛ اما وقتی که دوباره به سوی لشکر برگشت، دید لشکریان پارچه‌های قیمتی را که از غنیمت‌ها بود، به تن کرده‌اند. حضرت وقتی دید پیش از آن که غنیمت‌ها به دست رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برسد، لشکریان بی‌اجازه از آنها استفاده کرده‌اند، خشمگین شد و پس از سرزنش جانشین خویش، همه آن پارچه‌ها را از لشکریان پس گرفت. لشکر حرکت کرد و در مکه به پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم ملحق شد. در آن جا لشکریان در نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم شکایت‌های زیادی را از رفتار امیر مؤمنان علی علیه السلام طرح کردند. در این هنگام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به منادی خویش دستور

داد در میان مردم از سوی ایشان ندا دهد که: «زبان‌های خود را از روی علی علیه السلام بردارید [این گونه در باره او حرف نزنید و از او شکایت نکنید] که همانا علی علیه السلام در باره اموری که مربوط به خدا می شود خشن [و سخت گیر] است. علی علیه السلام در باره دین اهل سستی و سازش نیست»^۱.

با توجه به این روایت به راحتی می توان ادعا کرد که خشونت جزئی از شخصیت اهل بیت علیهم السلام است و نباید با دلایل واهی این بُعد از شخصیت ایشان را از دید بچه‌ها مخفی نگه داشت.

سوم: خشونت دوست‌داشتنی

ما باید در زندگی بچه‌ها با محوریت شخصیت اهل بیت علیهم السلام، حتماً و حتماً بغض و کینه را هم وارد کنیم. انسانی که بغض و کینه‌ای در وجودش نیست، انسان ناقصی است. بغض و کینه بچه‌ها باید خرج دشمنان خدا و اهل بیت علیهم السلام شود. این ممکن نیست، مگر این که شخصیت اهل بیت علیهم السلام در محور زندگی بچه‌ها قرار بگیرد و دلشان را تسخیر کند.

وقتی که بغض و کینه دشمنان خدا و اهل بیت علیهم السلام در وجود کودک شعله کشید، دیگر از خشونتی که علیه این دشمنان به کار برده می شود، نه می ترسد و نه بدش می آید. این خشونت‌ها برای او غذای روح می شود. ما اشتباه کرده‌ایم که گمان می کنیم بچه‌ها تنها از قصه‌هایی خوششان می آید

---

۱. «إِزْفَعُوا أَلْسِنَتَكُمْ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ فَإِنَّهُ خَشِنٌ فِي ذَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ غَيْرُ مُدَاهِنٍ فِي

دینیه» رک: الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۱، ص ۱۷۰-۱۷۳.

که در آن از مهر و محبت حرف زده باشد. این اشتباه موجب شده، دشمنان ما با تزریق دنیایی از خشونت به بازی‌های رایانه‌ای و فیلم‌ها و کارتون‌هایشان از حس خشونت دوستی کودکانمان نهایت سوء استفاده را بکنند.

وقتی باید از تعریف داستان‌های خشن ترسید، که محبت و کینه بچه‌ها جهت‌دار نباشد؛ اما وقتی محبت و کینه راه درست خودشان را پیدا می‌کنند، بغض، کینه و خشونت عاملی برای تربیت کامل کودک می‌شود.

این نکته مهم را هیچ‌گاه فراموش نکنید: «وقتی اهل بیت علیهم‌السلام شخصیت محوری بچه‌ها می‌شوند، بچه‌ها از خشونت و تندی با دشمنان ایشان استقبال کرده و آن را دوست دارند».

خوشحالی بچه‌ها از کشته شدن مرحب در جنگ خیبر و یا عمرو بن عبدود در جنگ خندق برای همین است. برداشت بچه‌ها از شخصیت امیر مؤمنان علی علیه‌السلام وقتی که قصه رشادت‌های ایشان را در میدان جنگ می‌شنوند، یک شخصیت خشن و وحشتناک نیست. آنها وقتی شجاعت امیر مؤمنان علی علیه‌السلام را می‌شنوند، یک خشونت دوست‌داشتنی را تجربه می‌کنند. بله حواسم هست که چه می‌گویم: خشونت دوست‌داشتنی. خشونت وقتی برای از بین بردن مخالفان فطرت به کار گرفته می‌شود، دوست‌داشتنی می‌شود و ما فراموش نکرده‌ایم که فطرت بچه‌ها پاک‌تراز ما و در نتیجه، گیرایی بیشتری نسبت به فطرت ما دارد.

چهارم: توازن فراموش نشود

دعای جوشن کبیریکی از ادعیه معتبری است که صفات خداوند را یک جا آورده است. ما در یکی از صفات خداوند عزیز در این دعا این چنین می خوانیم: «یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ عَظْبَهُ، ای کسی که رحمت تو بر خشمت پیشی گرفته». ^۲ اهل بیت علیهم السلام آینه تمام نمای صفات الهی هستند، بنابراین با توجه به فراز مذکور از دعای جوشن کبیر باید گفت، اهل بیت علیهم السلام نیز خشم دارند؛ اما مهربانیشان بر خشمشان پیشی می گیرد. شما وقتی قرآن را ابتدا تا انتها می خوانید، به راحتی می توانید پیشی گرفتن رحمت از خشم را مشاهده کنید. بنابراین در معرفی اهل بیت علیهم السلام توازن به این نیست که همان میزان که از داستان های خشن می گوئیم از داستان های مهربانی هم بگوئیم؛ بلکه توازن به این است که در انتخاب داستان ها طوری عمل کنیم که در تصویری که از اهل بیت علیهم السلام در ذهن بچه ها نقش می بندد، مهربانی بر خشونت غلبه داشته باشد.

وقتی که مهربانی و خشونت با توازی که گفتیم برای بچه ها تعریف شد، دیگر نباید نگران چیزی بود که در سؤال آمد. بچه ها با امامی که به جای خودش با رشادت، خشونت به خرج می دهد، انس ویژه ای می گیرند و او را به عنوان تکیه گاه مطمئنی برای خودشان به حساب می آورند. آنها با توجه به بغض و کینه ای که از دشمنان اهل بیت علیهم السلام به دل دارند، از برخورد سخت

۲. مصباح المتعجد وسلاح المتعبد، ج ۲، ص ۶۹۶.

اهل بیت علیهم السلام اصلاً برداشت خشونت به معنای منفی آن نمی کنند؛ بلکه این برخوردها را با نام شجاعت می شناسند که صفت بسیار جذابی برای کودکان است و باز هم باید با کمال تأسف گفت که ما در این عرصه کم کاری کرده ایم و دشمن به جای اهل بیت علیهم السلام بذر محبت پهلوان های پوشالی و خیالی را به عنوان نماد شجاعت و رشادت در دل بچه های ما کاشته است.